

MARCOSNĒAN 'A UPI BANA

I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

**Juan, an uni nashimicë, an anu uni
'icëma menuxun bana ñuixuan**
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 ¹Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Béchicë, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacëxa quiax quicë 'icën. ²An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Isaías cacë, an ca Jesucristo ënë menu uti sinánquin Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:

A caxu mi cuanun cana uní xutin.

Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mënfoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën. ³Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mënfoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun, anu cuancë unicama nashimianan bana ñuixuni ësai quiaçëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama téréncë 'inun.

⁵Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicamaxribi Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán cacë bana anuxun nashimiacëxa.

⁶Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábia 'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa.

⁷Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:

—Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxun-tima 'ain. ⁸Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán bacanuxun Jesús nashimiacëxa. ¹⁰Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí panárabëacëxa. Usacëbë tan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'irulia isacëxa. ¹¹Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëñin.

**Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu
'aisama 'amitisa tan
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)**

¹²Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti Jesús sinánmiacëxa. ¹³Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

**Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan
unicama bana ñuixuan
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)**

¹⁴Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcëñquin —aín 'ucha téréncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa. ¹⁵Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iëtí bana sinan.

**Jesusan rabé 'imainun rabé
uni abë cuanun ca
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)**

¹⁶Parúpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mëraccëxa. ¹⁷Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica mëníoia mëraccëxa. ²⁰Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëemicë uni ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

**Uni achúshi ñunshin
'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc. 4.31-37)**

²¹Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama tímétí xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. ²²An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncëñquin Jesús cacëxa: ²⁴—Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.

²⁵Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë ininuax ca chiquit.

²⁶Usaquian cacëxëshi ca saquiquimi-quin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a ininuax chiquiacëxa. ²⁷Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanëñbi aín bana cuatia.

Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

²⁸Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesús bē Santiago 'imainun Juan a rabētaxribi Simón 'imainun Andrés nēn xubunu bēbai anu atsíancëxa. ³⁰Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa. ³¹Cacëx anua racacë anu cuanquin ca Jesusan mēínquin biruacëxa. Birucëxēshi ca aín 'itsis nētéquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³²A nēténbi ca bari cuabúcëbëa bēbáquishbucëbētan a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcamacēñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bēacëxa. ³³Bēcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcuēnu timéacëxa. ³⁴Usaria ca Jesusan bētsi bētsi 'insínñu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuēñquinma ñunshin 'atima banamiama 'icēn.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan

(Lc. 4.42-44)

³⁵Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucēn Papa Dios bē banacëxa. ³⁶Axa cuancë caxu ca Simón

abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa.

³⁷Cuanxun mēraquin ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama timéti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë

'insínñu uni pëxcüa

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰Usa 'ain ca an nami chëquimicë

'insínñu unin cuanx a tanáin rantin

puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

⁴¹Cacëxun ca nuibaquin, aín mēcēnan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Mín nami ca upí 'itēcēni motia.

⁴²Usaquin cacëxēshi aín ñucë nētēti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa. ⁴³Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'esëquin cacëxa: ⁴⁴—'En mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina cuanxun mín nami pëxcucë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucēn Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵Jesusan —'en mi pëxcucë 'enë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcucë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icēn. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timécancëxa.

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa*(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)*

2¹Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantë cëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. ²Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquiani anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa.

³Ñuixuncëbëtanbi ca rabé 'imainun rabé unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacétinu racacë bëacëxa.

⁴Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntébi cha oquin bërúaratan-cëxun, aín bacétinuabi nanpácëxa.

⁵Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca téréncë 'icë —quixun.

⁶Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa:

⁷—¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quitu banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha téréntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha térénti 'icën.

⁸Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca téréncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca min bacéti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina aséribi 'unánti 'ain, uni 'inun Nucën Papa

Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi térénti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

¹²Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca*(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)*

¹³Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa. ¹⁴Unánmitancëx cuanquinbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesús bë cuancëxa. ¹⁵Cuanquin ca Jesús cëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni rafrinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi buciacëxa.

¹⁶Usoquian atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë tanribi pin?

¹⁷Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëñnima. Paë tancë uni, ax cuni

ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'ítima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

Unían Jesús pima samáti ñucá

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia.

¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'ítima 'icën. ²⁰Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsí uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan

aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nìpacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ²²Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcécë sirícaquin biacëxa. ²⁴Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuëñëo bana a iscëma 'ain? ²⁶Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

²⁷Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitë
cënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë
tantiti mëñiocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë
quixuinshi sinánun ca Nucën Papa
Diosan uni unioma 'icën. ²⁸Uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën
anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati
'icë quixun uni cati 'ain.

**Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín
mëcën bamacë uni pëxcüa**
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 ¹Anua judíos unicama timéti xubunu
cuantëcëni ca Jesús anu atsíncëxa.
Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën
amo 'icë bamacë anu 'iacëxa. ²Usa 'icë ca
anu 'icë fariseo unicaman anun ñu
mëëtima nëtën caraisa uni pëxcüa
quixun ami manánuxun iscatsi quixun
Jesús bërúancëxa. ³Bërúancëxunbi ca aín
mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca nëri ut.

⁴Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo
unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin
ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic?
¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni
itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamata-
nun isëshiti 'ic?

Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën.

⁵Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin
ca Jesusan —uía cupí cara ënë unicama
axa 'insíncë uni ënëmi sinanima —quixun
sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.

⁶Usoçëbë chiquíquiáni cuanx ca fariseo
unicama axa Herodesmi sináncë
unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati
cara quiax 'esénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

⁷Usacëbë ca Jesús parúmpapanu
cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë

unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca
'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa
ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë
anu timëacëxa. ⁸'Imainun ca Jesusan ñu
'aia ñuiquin chanoia cuacë 'aish
amanuax amanuax timëcuatsini ai,
Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me,
Jordán baca 'ucë manan 'icë me,
'imainun Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama
'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu
timëcamë'ëocëxa. ⁹Usa 'ain ca Jesusan
aín 'unánmicë unicama cacëxa,
'aisamaira uni tsitsíruquin chacati
rabanan manë nunti mëñioxunun
quixun. ¹⁰An 'itsa uni pëxcucë cupía
—'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë
—quixun sinani, 'insíncë unicamax
anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca
usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹Usaria
isi aín bëmánon cuani rantin puruni
tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin
'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin
'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
¹²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun
asérabi uibi caxunma ca 'at.

**Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën
rabé 'imainun rabé uni caísa**
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Usaquin cabiani matánu cuanxuan,
anuxun ainan 'inun uni caísqin,
achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux
Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴Usaquin ca
Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni
caíscacëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën
Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti.
¹⁵Caístancëxun ca atu anun uni ñucë
pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi
uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa.
¹⁶Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi
'imainun rabé uni caíscacëxa. A caíscë
unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx

Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. ¹⁷Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabé ca Jesusan Boanerges caquin anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën. ¹⁸Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanán nëëti banacë, aribi 'iacëxa. ¹⁹Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

**Ñunshin 'atimanën cushínsa
Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia
(Mr. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)**

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa. ²⁰Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtécëan ca atubë banaquin Jesús bëtán aín 'unánmicë unicaman piana 'icën. ²¹Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa. ²²Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Ènë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quti 'ic? ²⁴Èsa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucuçë unicama 'itsa 'aishbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibanánima 'acánani cëñutia. ²⁵Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibanánima mëëanani tsuáqui nëtëtia.

²⁶Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷Èsa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. ²⁹Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, ax ca usabi tërëntimoi 'ia.

³⁰—Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

**Jesusan ca amia sináncë unicama
aintsioia quicë bana
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)**

³¹Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucéantun ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa. ³²Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

³³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'ic?

³⁴Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën. ³⁵Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën

'imainun 'ën chirabacé 'imainun 'ën tita 'icën.

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apacé uni ñuicé bana

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

4¹Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbéa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbé ca Jesús parúmpapa cuëbía bësúpücë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa. ²Bucubucé ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa: ³—Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apacé uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicé me irunu nipacëaxa. Nipacëcé isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. ⁶Coóxbi ca uruquían barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxa. ⁷Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruaxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa. ⁹An aín pabitan ëné bana cuacé unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuicacëxa quicé bana

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbé atux bërúxun ca a rapasu 'icé unicamabëtan aín 'unánmicé unicaman Jesús cacëxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu cati 'ain.

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicé xun an 'unánmicé ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancé cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin. ¹²'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'inancé a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicé cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun 'ucha térénun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicé cara an ñu 'apacé uni ñu quicé bana 'icé quixuan Jesusan ñuía

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apacé uni ñu 'ëx quicé bana, uisai quicé cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicé bana ëné cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuía cuati 'ain? ¹⁴An ñu bëru 'apacé uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncé uni 'icën. ¹⁵Anúan uni nicé me iru anu nipacëcé ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbébi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacé banacama a manumia. ¹⁶Bëtsi bëtsi unix ca mapara ñu me bëxbá, anu nipacëcé ñu bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënëenquinshi sinania. ¹⁷Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcé ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania.

Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucèn Papa Diosan bana 'acèbè ami nishquian unin 'atimocèxun a bana manúquin ènia. ¹⁸Muxañu menua nipacècè ñu bèru usaribi ca bètsi bètsi uni 'icèn. A unicaman ca Nucèn Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹—a bana quicèsabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ènè menu 'icè ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuèenti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bètsi ñuribi cuèènia. Usa 'aish ca Nucèn Papa Diosan bana sináncèxbi ñu bèru 'apácèa coiabi chucun mapurucè usaribi 'aish bimiñu-masa 'ia. ²⁰Imainun ca bètsi bètsi unix me upínua ñu bèru nipacècèsa usaribi 'icèn. A unicamax ca Nucèn Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicèsabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunèn upí oquin sinánquin a bana quicèsabi oi 'icè 'aish, ñu bèrúxa me upínuax upiti coi canitan-cèx upiti bimicèsaribi 'icèn. Raírinèx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinèxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinèxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

**Nucèn Papa Diosan unix ca
lamparínsa 'icè quicè bana
(Lc. 8.16-18)**

²¹Èsaquinribi ca Jesusan cacèxa:
—¿Lamparín bèxun cara unin ñu témú an bépánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti témú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icèn, ¿usa cat? ²²Uni itsín isnunma 'acè ñucama 'imainun uni itsín cuanunma quicè banacama abi ca 'unáncè 'iti 'icèn. ²³An aín pabitan ènè bana cuacè unin ca aín nuitunènbí sinánquin cuati 'icèn.

²⁴Usaquin catancèxun ca èsaquinribi Jesusan cacèxa:

—Mitsun cuacè banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicèsabi oquin

'ati 'ain. An 'èn a ñuixuncè bana uisai quicè cara quixun upí oquin sinánquin axa quicèsabi oquin 'acè uni a ca 'èn bana itsiribi Nucèn Papa Diosan 'unánmiti 'icèn. ²⁵An 'èn bana cuaquin a bana quicèsabi oquin 'acè uni a ca 'èn bana itsiribia cuanun Nucèn Papa Diosan 'unánmiti 'icèn. Usa 'aínbí ca an 'èn bana cuaquinbi sináncèma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncè bana a camabi Nucèn Papa Diosan manumiti 'icèn.

Jesusan ñu bèru corucè ñuia

²⁶Èsaquinribi ca Jesusan cacèxa:

—Nucèn Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca èsa 'icèn. Unían naènu 'apácèx, ²⁷ca ñu bèru an imé 'uxtancèx bèsutancèxun nètèn ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma. ²⁸Menuuax ca ñu 'apácè 'iruia. 'Iruia ca aín rara ax chai cania. Canitan-cèxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bèruñu 'ia. ²⁹Usa 'aísha shaínquibutia ca anun bití nètèn aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bèru bitsia.

**Mostaza bèru ñui quicè bana
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)**

³⁰Amiribishi ñuitècèni ca Jesús quiacèxa:

—¿Nucèn Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui quití 'ain? ³¹Èsa ca. Mostaza bèru, menu 'apácè, ax ca chamaratsuirá 'icèn, bètsi ñu bèru chamaratsusamaira ca ax 'icèn, ³²'aíshbi ca 'apácèx bètsi ñu bèru canicèsamaira 'ia. Usa 'aísha cani pèñanacètiira chacèbè ca manan nuáncè ñuina aín pèían tupéoncènu na otancèx anu bucuia. Usaribiti ca Nucèn Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaixbi 'itsaira 'itánun uatia.

**Uisa cupí cara Jesusan bana itsi
ñuicësoquin bana ñuixuancëxa
quicë bana
(Mt. 13.34-35)**

³³Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa. ³⁴Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

**Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)**

³⁵A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquísh-cëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

³⁶Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buancëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëx-ribi nuntin sicaracëti cuancëxa. ³⁷Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ³⁸Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúnua chupami tēcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:

—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹Cacëx bësúquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúpapapari —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtéishimainun ca baca bëchúnribi nëtéacëxa. ⁴⁰Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtín?
¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

**Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)**

5 ¹Parúnppa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa.

²Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. ³Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi nëáma 'icën. ⁴Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tēcäpacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. ⁵Usai 'i ca nëténbi, imébi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. ⁶Usa 'aish ca 'uránxun mëräbëtsini, abäcua-tsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ^{7,8}Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncëcínquin Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubfoin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.

⁹Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuirä 'icën.

¹⁰Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹Catancëxun ca 'aisamaira cuchí matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:
¹²—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

¹³Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquiänx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabé milsa 'aish,

tsuáquiquiani abáquiani cuanx
cuétúnuax parúmpapanu rëucubuti
bacamiqui cëñúacëxa.

¹⁴Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë
unicaman abáquiani cuanxun, ëma
chanu 'icë unicama 'imainun ëma
chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu
itsinu cuanquin ñuixuancëxa.

Ñuixunquian chanoia cuati ca uisai
cara a ñucama 'iixa quixun isi riqüian-
cëxa. ¹⁵Riqüianx anua Jesús 'icë anu
bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira
ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish,
chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish
tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca
racuécancëxa. ¹⁶Usa 'ain ca an

iscëcaman, usai ca 'iixa quixun,
ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun
cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama
axa riqüiancë unicama ñuixuancëxa.

¹⁷Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënëquin
atun nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús
cacëxa.

¹⁸Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca
Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an
abë cuancatsi quixun cacëxa.

¹⁹Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma
'inun caquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancë
xun camina min aintsicama uisoxun
cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin
pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

²⁰Usaquian cacëx cuanxun ca Decapo-
lis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin
cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.
Ñuixuncëxuan chanoia cuati ca
camáxbi ratúacëxa.

**Jaironën bëchicë baísqüimianan
xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa**
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús
manë nuntin anuaxa cuanpuncë nęcë
manan utécëancëxa. Utécënñbi ca
'aisamaira uni anu aia isi, Jesús

parún papa cuëbñbi tiquiacëxa. ²²Anu
Jesús 'ain ca anua judíos unicama timéti
xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax
uacëxa. Uquin a mërái aín bëmánon
rantin puruni ²³tsóbuquin ca Jesús
cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain
camina min męcënan ramëquin
pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.

²⁴Cacëxa a unibë cuaniabi ca atúxribi
a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin
Jesús chacatisaira ocëxa. ²⁵A unicama
nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa.
Usa 'aish ca a xanu męcën rabé
'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín
imi nëtécëma 'iacëxa. ²⁶A xanux ca
'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcase
ro męcëquin paë tënëquin aín ñucama
ñancábi cëñuibi pëxcúama 'icën.

^{27,28}Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania
cuabiani —aín chupa ticaishi cana
pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama
nëbëtsinën, a caxu cuanquin, Jesusan
chupa ticacëxa. ²⁹Ticaíshi ca aín imicë
nëtéacëxa. Usai nëtéquin ca aín nami
chuámarua tancëxa. ³⁰Usai 'icëbë ca
Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa
—quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni
nëbëtsinuxun caxu bësuquin isi
quiaçëxa:

—¿Uin cara 'ën chupa ticax?

³¹Quia ca aín 'unánmicë unicaman
cacëxa:

—¿Mía unin chacatisaira oia isibi
caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax
quin?

³²Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín
chupa ticaxa iscatsi quixun, amo
bariaráquin isacëxa. ³³Iscëbë ca axa
pëxcúcé xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa
—quixun 'unani racuëti bërëruí, anu
cuani aín bëmánon rantin puruni
tsóbuquin, usai cana 'ia quixun
chiquinaquin Jesús cacëxa. ³⁴Cacëxun
ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ēn cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa.

³⁸Cabiani cuanx bëbaquin cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsí caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰Ēsaquin cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíncëxa. ⁴¹Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴²Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúancëxa. ⁴³Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ēn mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6¹Anuax cuanx ca Jesús anuax canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. ²Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquin bana ñuiti 'unánmiac? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain? ³Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëca-maribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quix canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aintsí 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamanribi cuaisama tania.

⁵Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashí cuni ca aín mëcënan ramëcün pëxcüacëxa.

⁶An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixun sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë

unicama Jesusan xua

(Mt. 10.5-15; Lc. 9. 1-6)

⁷Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabé rabé xuacëxa.

⁸Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabéma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰Ësaquinribi ca cacëxa:

—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsiní, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. ¹¹Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuaní camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcé tacabiani cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

¹²Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa. ¹³Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëca-maribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chanioçëxa.

Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiäxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

¹⁵Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamäxa bëräma 'iásaribi uni a 'icë —quiax quiacëxa. ¹⁶Quia cuati ca Herodes quiacëxa:

—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísquiäxa.

^{17,18}Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipeñen xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu bití ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa.

Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹Juan sipuacë 'ainbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. ²⁰Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëni sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuéquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën.

²¹Usa 'ainbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacéan nëtë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárúnën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pí anun camiacëxa. ²²Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëeni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³Caxun ca cacëxa:

—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

²⁴Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ea 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín títan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

²⁵Cacëx bënëtiishi uquin ca cacëxa:

—Bërfbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbiscamixun aín maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.

²⁶Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu paránti-sama tanquin, ²⁷bënëñquinshí aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa. ²⁸Xucëx cuanxun sipunuabi tëbiscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'inancëxa. 'Inancëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'inancëxa.

²⁹Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamariibi Jesús ñuixuancëxa.

³¹Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama

'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³²Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.

³³Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bëtsi bëtsi ëmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa. ³⁴Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timëcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa.

³⁵Usaquin 'acëbëa bari xupíbuçëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecama-nua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíqui-nën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabé anu 'icën.

³⁹Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa.

⁴⁰Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuantanëxribi

tsóbuax buciüacëxa. ⁴¹Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucé unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabé aribi tucapaxun 'ináncëxa. ⁴²Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. ⁴³Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tēxécë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ⁴⁴An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucé bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niqiuani cuan

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵Usotancëxun ca an tsíanquianquin unicama cabianmainuan, atux pain mané nuntinu cēñúruquiani 'ucé manan Betsaida émanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax mané nuntinu parúmpapa nēbétsi 'iacëxa. ⁴⁸Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niqiuani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iétancëxa. ⁴⁹Parúmpapa camánanën niqiuani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharáruí, aín bémánan pëqui ratúcancëxa. ⁵⁰Camaxunbi a isia racuëira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹Ésaquin cai mané nuntinu 'irucëbë ca suñúan nētécëcëxa. Nētécëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —úisa 'ain cara ésa 'ia —quixun sinani sináncasma-cëxa. ⁵²Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nētécëbë sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt. 14.34-36)

⁵³Parúmpapa 'ucé manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti tēcërecacëxa. ⁵⁴Tēcërecaxa mané nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa. ⁵⁵Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacétinën, anu ca Jesús 'icë quixun ñuia cuabëtínquin bëacëxa. ⁵⁶Uinu cara Jesús cuania, éma chucúmara 'imainun éma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mëñiocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racáncëxa. Bëcëxun ca ñucé unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Ésaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcüacëxa.

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt. 15.1-20)

7 ¹An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timéacëxa. ²Timéxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa. ³Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan

iscëx upí 'iti sinánquin nun mēcën upíra upiti mēchucaxunma pán piman, ⁴anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocēcaman 'ásabi oquin cananuna nun manē xampa, nun 'ó ñutē, nun manē ñutē, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocēcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicaman Jesús cacēxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicē unicaman nucēn chaitiocēcama quiá bana tanimin? Ca mēchucaxunmashi piia.

⁶Cacēxun ca Jesusan ēsaquin atu cacēxa:

—Mitsúxmi cēmē 'icē mitsu ñuiquian Isafásnēn cuēnēo bana ca ēsai quia:

Ēnē unicaman ca aín cuēbitanshi 'ē rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mēu 'ē sinanima. ⁷Nucēn Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicē banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ē rabia.

Isafásnēn cuēnēo bana quicēsabi oi camina mitsux 'in. ⁸Mitsun camina Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'ati a ēnquin mitsun chaitiocēcaman sinan bana a tanquin axa quicēsabi oquin 'ain, mēchucanan ñutē chucati, acama.

⁹Usai quiquin ca Jesusan ēsaquinribi atu cacēxa:

—Mitsun chaitiocēcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucēn Papa Diosan bana ēnquin a sinaniman.

¹⁰Moisés ca quiacēxa: “Min papa, min titan cacēxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicē uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”. ¹¹Usa 'aínbi camina mitsux ēsa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icēn, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi

'inaniman, ca Corbán 'icēn, ca Nucēn Papa Dios 'inánti 'icēn, Nucēn Papa Dios usai quiá 'aínmabi. ¹²Usai qui camina mitsux quin: Usai quicē unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icē quiax. ¹³Usa 'ixun camina mitsúxmi quicē bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocēcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios axa quiá bana ēnun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios quiá bana ēnun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama cacēxa.

¹⁴Catancēxun ca ēsaquinribi Jesusan cuēnxun unicama cacēxa:

—Camaxunbi ca 'ēn bana ñuimainun upí oquin cuat. ¹⁵An ñu aín cuēbitan picē cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacē, a cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isia. ¹⁶An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

¹⁷Ēsaquin catancēxun unicama ēbiani cuanxa aín 'icēnu atsíncē ca aín 'unánmicē unicaman Jesús ñuacáquin cacēxa:

—Unían picē ñu ñui quicē bana ax cara uisai quicē 'icē ca nu ñuixun.

^{18,19}Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ēn cacēxun 'ēn bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsínima. Picēx ca aín pucunui-shi atsíntancēx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan aín cuēbitan ñu picē a cupí uni upíma isima.

Ēsai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icē, quiacēxa. ²⁰Catancēxun ca Jesusan ēsaquinribi cacēxa:

—Aín nuitunēn 'atimaquin sinánquian ñu 'acē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan

uni upíma isia. ²¹Aín naitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, ²²uni itsin ñu cuëenti, 'atima naituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, naituñuma 'iti, acama. ²³Aín naitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mt. 15.21-28)

²⁴Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'uania quixun sinani achúshi xubunu atsiancëxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa. ²⁵Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ²⁶A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa. ²⁷Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icën.

²⁸Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquífcë 'ain, anua 'uxcënu, mënf sinan 'aish, racacë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

³¹Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa. ³²Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun quixun cacëxa. ³³Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa. ³⁴Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uínquin ca cacëxa:

—“Efata”. Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.

³⁵Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aishbi upiti banacëxa. ³⁶Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uínu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuicëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcüaxa quixun ñuiraishiacëxa. ³⁷Ñuiquian chaniaio cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

Jesusan cuatro mil uni pán pimia

(Mt. 15.32-39)

8 ¹Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: ²—Ënë unicamax ca ënu, rabé 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. ³Ën ñu naracamixunma atun xubunu

xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëenanti 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?

⁵Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabé 'icë —quixun cacëxa. ⁶Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëticanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa. ⁷Usoxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëticanun quixun 'ináncëxa. ⁸Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aishbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa. ⁹An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa. ¹⁰Cabiani ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mt. 16.1-4; 12.54-56)

¹¹Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín

sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ¹²Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Aséribi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana
(Mt. 16.5-12)

¹⁴Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

¹⁶Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.

¹⁷Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman? ¹⁸¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman? ¹⁹¿Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabé pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:
—Mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

**Bëxunü unia Jesusan
Betsaidanuxun bëpëxcüa**

²²Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë tan ca uni raírinën bëxunü uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa. ²³Usoçëxun ca Jesusan bëxunü uni mëmbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin?

—quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtécëancëxa. Usoçëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa.

²⁶Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

**—Jesús ca Cristo 'icë —quiáxa
Pedro quiá bana
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)**

²⁷Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain.

Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

³⁰Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixun-xunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai

—quiáxa Jesús quiá bana

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹Ësaquian catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uní 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënéo bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

³²Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. ³³Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Mín camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin

sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ēn Papa Dios cuëencésabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

³⁴Catancëxun ca anu 'icë unicamacë-ñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ³⁵Uin cara aín cuëencësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ³⁷¿Nucën Papa Diosbë batatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ³⁸Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

9 ¹Jesusan ca ësaquinribi cacëxa: —Aséرابi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca aséرابi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

²Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni

raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. ³Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbía chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. ^{5,6}Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quiti 'ai —quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupéoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ēnëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshí anu 'iacëxa.

⁹Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi aséرابi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratí 'icën. ¹³Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucébi ca judíos unicaman atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca 'acaxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴Aín uni rabé 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbétsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia.

¹⁵Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa.

¹⁶Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?

¹⁷Cacëxun ca anu 'icë uní achúshinën Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë cana minu bëan.

Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën. ¹⁸Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtía. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtseqüiquin ca aín xëta ñërëxacia, aín namíxbi ca nimëti bërëruí saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxun can, cacëxunbi ca 'acasmáxa.

¹⁹Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman.

¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa. ²¹Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñuacëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa.

²²Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵Ësoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtía isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimëmiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racacë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa.

²⁷Quia ratúncëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëfnquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸Usoquin 'abiania xubunu

atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman
Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu
'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima
samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa
ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

**Jesúsán —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai
—quixun catëcëan bana
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)**

³⁰Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain
cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin
'unania quixun atuishi aín bana
ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama
'unánquibiancëxa. ³¹'Unánquibianquin
ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë
ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'inánti
'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën.
'Acëx bamatancëx cana rabé 'imainun
achúshi nëtë 'icëbë baísqinunxun 'ain.

³²Usaía quiabi ca atun cuama 'icën.
Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun
Jesús catimi racuéacëxa.

**Uix cara bëtsi unicamasamaira
'icë quicë bana
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)**

³³Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua
'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax
cuëbicananpunin?

³⁴Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë
nucama achúshinëxira cara nubë
sënëñma 'icë —quíax atúxbi ñucacaná-
puni rabínquin cáma 'icën. ³⁵Usa 'ain ca
tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë
unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an
ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni
upitaxa bucunun ñu mëëquinquin
'aquinti 'icën.

³⁶Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi
bixun atu nëbétsi nitsínxun 'icúquin atu
cacëxa: ³⁷Uicaman cara 'ëmi sinánquin
ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca
—quixun unin sináncë uni a 'aquinsa
'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi
'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca
'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

**An nu ñuicëma uni, ax ca nubë
upí 'icë quicë bana
(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)**

³⁸Quía ca aín 'unánmicë uni, Juan, an
Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan,
Jesús ca ënë uninuaxmi chiquínti cuëñia
quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua
chiquinia isan. Isquin cananuna axa
nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma
'anun can.

³⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina
catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni
itsfan 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx
'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰Axa nu
ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.
⁴¹Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë
unin cara, Cristonan camina 'ai quixun
sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca
aín cupí biti 'icën.

**'Uchati rabanan bëruanracati bana
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)**

⁴²Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti
ënun quixun 'atima ñu 'amiquin
'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën.
Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira
oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca
anun ñu rënti maxax ami tëtëcërecatan-
cëxun parúmpapa nëbétsi nicëxa uni
nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.
⁴³Mín mëcën anun 'aisama ñu 'ati
cuëcëcë 'ixun camina ashiquin
manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina

min məcən tēaxun nicēsa 'iti 'ain. Mix məcən rabēñu 'aishmi bēnamētima manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min məcən tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁴Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nēténbi bēnamētima. ⁴⁵Min taē anun 'aisama ñu 'ati cuēñcē 'ixun camina ashiquin manuquin ėnti 'ain. Usoquin 'ai camina min taē tēaxun nicēsa 'iti 'ain. Mix taē rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min taē tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁶Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nēténbi bēnamētima. ⁴⁷Min bēru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuēñcē 'ixun camina ashiquin manuquin ėnti 'ain. Usoquin 'ai camina min bēru achúshi échíxun nicēsa 'iti 'ain. Mix bēru rabēñu 'aishmi manē tsinu anuax tēmērai cuantima cupími min bēru achúshi échíxun niti ca asábi 'icēn. ⁴⁸Anuax ca an nami picē xēnacama bamaima, manē tsi axribi ca uisa nēténbi bēnamētima. ⁴⁹Nucēn Papa Diosan usoquin 'acēxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacē ñuina xaronuxun tashíancēxa. Usaribi 'icēa Nucēn Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. ⁵⁰Ēsa ca. Tashix ca asábi 'icēn. Asábi 'aishbia aín muca nētétia camina uisaxunbi amiribishi mucotēcēntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bētsibē nishananima ca nuibanani bucan.

Uníxa aín xanubē ėnanántima

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 ¹Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacē baca 'ucē manan, Perea cacē, bēbacēxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timétēcēnia an 'acēsabi oquin bana ñuixuancēxa. ²Usa 'ain ca fariseo unibunēn anu timéxun Jesús uisai

caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacēxa:

—¿Unin aín xanu ėnti cara asábi 'ic?

³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacēx?

⁴Cacēx ca quiacēxa:

—Moisésñēan cuēñeo banax ca ėsai quin, “ėnquin ca unin —ėnē xanu ca bēri 'ėn xanuma 'icē —quixun quirica 'atancēxun 'inánquin aín xanu ėnti 'icē” quiax.

⁵Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncē 'ain ca Moisésñēn usai quiquin a bana cuēñeocēxa. ⁶Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucēn Papa Diosan bēbu 'imainun xanu unioocēxa. ⁷Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacēñun aín papa ėni, aín xanubē ėnananquinma 'iquinti 'icēn. ⁸Usa 'ain ca uni aín xanubē rabē 'aishbi achúshisa 'icēn. ⁹Usaía achúshishi 'inúan Nucēn Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubē ėnanantima 'icēn, uni itsínribi ca ėnananmitima 'icēn.

¹⁰Usaquian cacē ca xubunuxun aín 'unánmicē unicaman amiribishi unin cara aín xanu ėnti 'icē quixun ñucátēcēancēxa.

¹¹Ñucácēxun ca Jesusan cacēxa:

—Aín xanu ėnxuan an xanu itsi bicē uni ax ca a ėncē xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibē 'ia 'icēsaribiti. ¹²Usaribiti ca xanúxribi, aín bēñē ėnxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bēñē 'aímabi bētsi unibē 'i 'icēsaribiti.

Tuácama Jesusan

Nucēn Papa Dios ñucáxuan

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramēnun quixun tuá xuracama Jesúsnu bēcancēxa. Bēiabi ca aín 'unánmicē unicaman an bēcēcama ñu caquin cacēxa:

—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.

¹⁴Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënu unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën. ¹⁵Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

¹⁶Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

Ñuñuira bënë uni ñuicë bana

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ð'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana aña 'ati 'ain?

¹⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. ¹⁹Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uní camina 'atima 'ain. Uní itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uní itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uní parántima 'ain. Mìn papa, mìn títan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹Cacëxun ca Jesúsán a isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina mìn ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Uсотancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²²Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

²³Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁴Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai

—quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁸Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa, ³⁰a unix ca bërâma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtétimoi 'iti 'icën. ³¹Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscéxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

**Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai
—quixun catëcëan bana
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)**

³²Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuëñquiancëxa. Rëcuëñquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé cuëñquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: ³³—Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísqüiti 'ain.

**Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt. 20.20-28)**

³⁵Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëñcësa oquinmi nun ñucacëxun min nu 'axúnti cananuna cuëñin.

³⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëñin?

³⁷Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëñin.

³⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain. ⁴⁰Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

⁴¹Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabé, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. ⁴²Usaria isquin ca cuëñxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëñcë sabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësbabi oquian 'anun 'amia. ⁴³Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain.

Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu méequin 'aquinti 'icën. ⁴⁴Unu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acésaribi oquin. ⁴⁵Uni itsían ñu méeexunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Jesuan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesús bë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucacë, an bai amo tsóxunbi ⁴⁷—Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quiáxa quicania cuati cuénishquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma cuénishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹Usaía quia cuati niracëquin ca Jesuan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mí ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰Cacëxëshi niruquin anúan mapúcé chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. ⁵¹Usaria aia ca Jesuan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëenin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëenin.

⁵²Usaquian cacëxun ca Jesuan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëenquiani ca Jesús bë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 ¹Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabé a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin Jesuan cacëxa: ²—Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócéma pain, a anua təcërecacë mërati 'ain. Mëraqin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánxunun quixun nu caxa. Bërfibi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanán, təcërecacë mëracëxa. ⁵Mëraqian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesuan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa. ⁸Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin

anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuúshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹Usobiani ca sharáquiáni unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuénmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëni quicancëxa:

—Ènë unix ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ènëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ènëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëenquin rabinun ca 'acan.

¹¹Usaía unicamax sharáquiainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt. 21.18-19)

¹²Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.

¹³Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higuerañen, tuatisama pan 'ain.

¹⁴Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëniman. Achúshira unínbi ca min tuá cutëcënimá.

Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu

atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curríqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa. ¹⁷Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuëneo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuëneo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁸Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisés-nën cuëneo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'esénancëxa.

¹⁹Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsübë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan
(Mt. 21.20-22)

²⁰Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa. ²¹Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:

—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanáxa.

²²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët. ²³Asérabí cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabí ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ènë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun

cacëx ca usai 'iti 'icën. ²⁴Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. ²⁵Unibè 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abè banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha tērénquin manunun. ²⁶Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atíma 'acë a tērénxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷Jerusalénu cuantécëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantécëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnën cuëñë bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun ²⁸ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ³⁰¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa

cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. ³²¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimia-cëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuëacëxa. ³³Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë

bérúancë unicama ñuia

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 ¹Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ëñë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëntancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bérúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bérúanxun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa. ²Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bérúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësua 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bérúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma cuantécëntanun xuaxa. ⁴Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëemicë uni itsi xutécëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bérúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin

ñu caxa. ⁵Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acanxa.

⁶Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ⁷Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bëriancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ⁸Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërüanxunun quixun cati 'icën.

¹⁰¿Nucën Papa Diosan bana cuënéo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bëri amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. ¹¹Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa. An usoquin mënío-cëx ca nun nu iscëx upíra 'icën.

¿Usoquian cuënéo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

¹²An naë bërüancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuéquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiáxa quixuan atu

cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. ¹⁴Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca aséabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma aséabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios aséabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Emi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënéocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarñën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarñën anë 'icën.

¹⁷Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana*(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)*

¹⁸Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹—Nun 'unánun ca Moisésñen ésaí quicë bana cuëñocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacë bëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁰Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca məcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²¹Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. ²²Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nètën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵Bama 'aish baísquiquin ca unín xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unín bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésñean imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa

Dios Moisés ésaquin cacëxa: “Éx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷A bana cuëñeo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aisha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti*(Mt. 22.34-40)*

²⁸Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésñen cuëñeo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucacë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ésaí quia: “Israel unicama, ca cuat.

Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën.

³⁰Min 'Ibu Diosmi camina aséribi cuëñi cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëñcësabi oíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira 'iti a 'icën. ³¹Éñéxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bëruancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ëñë bana rabézaribi bana 'icën. ³²Usaquian cacëxun ca an Moisésñen cuëñeo bana 'unáncë unín cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca aséribi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën. ³³Cëmëima aséribi cuëñi, ax cuëñcësabi oi 'i ami sinánan unín axa bëruancacësaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëñia, judfos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

³⁴Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ³⁶Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.

³⁷Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ësaia quía 'ain cara Cristo usax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëenquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia.

³⁹Usai 'ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timéti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timéxun anu aín

cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamëcëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc. 21.1-4)

⁴¹Usaquian anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa.

⁴²Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabératsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi. ^{43,44}Nancë bëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'ainbi ca xanu casunamëcë ënën aséribi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquica-maishi 'aruaxa. Usa 'ain cana aséribi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíra upí ñui quicë bana
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 ¹Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíra upí 'icën.

²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ēnë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'ainbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

**Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain
bëtsi bëtsi ñu 'iti bana**

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: ⁴—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

^{5,6}Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanana camina bërúancati 'ain. ⁷Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamax-ribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuétima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

⁸Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinu-xun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu

buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unín mitsumi nishqíun judíofoma unicaman 'apunú mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'ain. ¹⁰Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unín ñuixunti 'icën. ¹¹A unicaman mitsu 'apunú buáncëxun camina racuéquín —uisai carana quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain. ¹²Ëmi sináncëma unín ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucénbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënen ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. ¹³Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴Usaquin caxun ca Jesusan ësaquin-ribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnéan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unín timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. ¹⁵Aín xubu ëman

'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsintécënia ashiti cuanti 'icën. ¹⁶Imainun ca aín naëñuxuan ñu mëcëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën. ¹⁷Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiari cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ¹⁹Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aian uínsaranbi 'iasamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratë cëntimoi. ²⁰Anúan paë tanquin tëmëratí nëtéxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënénmiti 'icën.

²¹Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —aséribi ca —quixun sinántima 'ain. ²²Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax aséribi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírnën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²³Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

Anúan Jesús utécënti nëtë ñuicë bana
(Mt. 24.29-35; 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari béánquinoxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. ²⁵Isparibi ca rëcunuxun 'aia, naícamë 'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinoxun 'aia. ²⁶Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëuxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia. ²⁷'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timéminuxun 'ain.

²⁸Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëcubutancëx amiribishi corutécënia. Usaría 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin. ²⁹Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utécënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³⁰Aséribi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³¹Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi aséribi 'iti 'icën.

³²Añu nëtéinra carana 'ëx utécënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënríbi 'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania. ³³Mitsu uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain. ³⁴Ca ësa 'icën. Uní achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utécëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bërúancë uníribi aín xubu bërúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. ³⁵A unicaman ca uínsaran cara

an atu ñu mēemicē uni uti 'icē quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ēx uti 'unaniman. Carana bēbaquíshcē bē uti 'ain, carana imé naēx uti 'ain, carana 'atapa bēnē banacēbē uti 'ain, carana pēcaracēbēa bari urucēbē uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nētēn 'ēmi sinánquin 'ēx uti caínti 'ain, ³⁶uquin atuna 'ēmi manucē mitsu mērain, usa 'ain. ³⁷Ēsaquin 'ēn mitsu cacēsaribi oquin cana axa 'ēmi catamēcē unicamaribi cain, camina 'ēmi sinánquin 'ēx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

Judíos unicama Jesúsmi 'ēsēnan
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 ¹Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē 'itia rabē nētē 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicamabētan an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancēxa. ²Cananíbi ca quiacēxa:

—Unicamama anun rabanan nēēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chēquimicē 'insínñu 'aishbia pēxcúcē, Simón, aín xubunua 'icē mesanu tsócēxa. Anu 'aisha mesanu tsotan ca xanu achúshinēn anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacē, 'arucē ñu a bēacēxa. A rox ca mēscucēma 'aish cupíra cupí 'iacēxa. Usa 'ainbi ca anua

'arucē ñu a ruuquin anun Jesusan maxcá chabócēxa. ⁴Usoia isi ca anu 'icē unicama raírinēx a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax?

⁵Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ēnē ro 'iaxa.

⁶Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—Ami nishquin ēnē xanu ñuixunma ca 'at. Ēsoquian 'ē 'acē ēnēx ca asábiira 'icēn. ⁷Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquina tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'ainbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain.

⁸An 'ē usaquin 'aisa tanquin ca 'ē 'axa. Bamacē mañuxun usoquin unín 'ati tanquin ca ēnē xanun 'ē ron 'axa.

⁹Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēnē xanúan ēsoquin 'ē 'acē ēnēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

Judasnēn Jesús uni 'inan
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicē uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenēn cushicama 'icē anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacēxa. ¹¹Cacēxun cuati cuēnquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancēxa. Usaía quicēbētan ca Judasnēn —¿uisaxun carana ēnē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncēxa.

Jesusan aín 'unánmicē unicamabētan ashiquin pia
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

¹²Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē ucēbēa, anun carnero 'ati

Pascua nètë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nètën a piti ñu mi mënioxuni cuanti caramina cuëñin?

¹³Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabé cacëxa:

—Ëma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían ñütën 'umpax buania a nuibianti 'ain.

¹⁴Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nètën piti ñu piti 'ic? ¹⁵Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namé cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mëníoti 'ain.

¹⁶Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama mëraccëxa. Mëraxun ca anuxun a nètën piti ñucama mëníocëxa.

¹⁷Usaquian 'an ca Jesús bë bëbaquish-cëbë aín 'unánmicë unicama męcën rabé 'imainun rabé acamax anu bëbacëxa.

¹⁸Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánxun 'ain.

¹⁹Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

²⁰Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën. ²¹Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni

'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²²Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²³Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucé xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa. ²⁴Aia ca cacëxa:

—'Ën imi 'apati 'ëx bamacé cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. ²⁵Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesús bë aín 'unánmicë unicama Olivos cacé matánu cuancëxa. ²⁷Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”.

²⁸Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹Usafa quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰Quía ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³¹Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

**Getsemaní naënuaxa Jesús
aín Papabë bana**

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³²Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mënïocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

³³Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiqit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶—Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'ainbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oishi cana 'iti 'ain.

³⁷Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸Mitsux 'ëx cuëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi

usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa. ⁴⁰Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. Mëraquian bësúncë xunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icën. ⁴¹Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:

—Bëri camina tantianan 'uxti 'ain. Así ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴²Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcana ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëncë bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁴Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁴⁶Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa.

⁴⁷Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni mëëquin aín pabí amocúa pabíscacëxa.

⁴⁸Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtoçë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabí oquin 'ë ësoquin 'acanın.

⁵⁰Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

^{51,52}Raíria abámainun ca bënëa uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sávana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71;
Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timécë 'iacëxa.

⁵⁴Jesús buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.

^{55,56}Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unbunën 'apucama anu timéxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'ítsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa. ⁵⁷Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ëesai quiacëxa:

⁵⁸—Nun cananuna ëesai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun

rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi bëtsi 'atécënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcé 'iacëxa.

⁶⁰Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ëesai mi ñui quicanin?

⁶¹Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabiçë, aín Bëchicë a 'ain?

⁶²Cacëxun ca Jesúsán cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inix anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶³Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan. ⁶⁴Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa. ⁶⁵Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policífacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai

—quixuan Pedronën ca

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62;

Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocënu 'iacëxa. Anua

'ain ca an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa. ⁶⁷Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.

⁶⁸Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain.

Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënuu 'icë éman cuancëbëbi ca 'atapa banacëxa.

⁶⁹Usa 'ain ca amiribishi Pedro istëcënquin a xanun anua 'icë unicama cacëxa:

—'Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.

⁷⁰Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma 'ainshi ca anu 'icë unicaman Pedro catëcëancëxa:

—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain.

Usa 'aish camina anu 'icë unicama banacësa 'ain. Asérabi camina mix acama achúshi 'ain.

⁷¹Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana asérabi mitsu cain, mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁷²Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan ca Pedronën Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa: Rabé 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro masá nuítuirai bëunan mëscúacëxa.

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 ¹Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisés-nën cuëñëo bana 'unáncë unicama

'imainun judíos cushicaman 'apucamari-ribi timéacëxa. Timéxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa. ²Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.

³Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsni manáncëxa. ⁴Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

⁵Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ëñëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa. ⁷Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. ⁸Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

^{9,10}Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquín-tisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëñcanin?

¹¹Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumi-quin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹²Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën usoti caramina cuëencanin?

¹³Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵Quicëbëtan ca Pilátónën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.

¹⁷Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa. ¹⁸Usoatancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënríbi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabcatsi quixun 'acëxa. ²⁰Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uní, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín

papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. ²²Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. ²³Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën. ²⁴Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanu i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa. ²⁵Manámiquirua bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.

²⁶Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuëñoxuan nancë bana ax ca ëesai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. ²⁷Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabéribi i curúsocënu matástancëxun bëtsíxa aín mëqueu 'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. ²⁸Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ëesai quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iixa”.

²⁹Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. ³⁰Usa 'aish ca min cushínbi iéti i curúsocënuax 'ibút.

³¹Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:

—An uni raíri iémicësaribi oi iéti bi ca iéti.

³²Usai canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bëri i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabé anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquix ca rabé 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ³⁴Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë éan? —qui quicë 'icën. ³⁵Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishishi Jesús bamacëxa.

³⁸Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquiacëxa. ³⁹Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iixa —quiax quiacëxa.

⁴⁰Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹A xanucamax ca Galileanuxun

an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesús bë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴²Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë ñantabuacëxa. ⁴³Ñantabucëbë ca uacëxa

Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuëtimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacëxa.

⁴⁴Usaquian cacëxun ca Pilátónën —asérabi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa. ⁴⁵Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilátónën José Jesús buántanun quixun cacëxa.

⁴⁶Usaquian cacëx cuanquin ca sávana upí marutancëxun Jesús i curúsocënu nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me tëmúa naëcë anu mëníotancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa.

⁴⁷Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María, Josénën tita, anribi uinu cara mëníoia quixun isacëxa.

Jesús baísquia

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 ¹Anun ñu mëëtima nëtë ñantabucëbëtan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús iméishi 'aí cuanti, sanu ro maruacëxa. ²Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshishi anua Jesús

mëñoëxancënu cuantëcëancëxa. ³Cuani ca ësai canancëxa:

—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴Usai cananquiani cuanx niraçëquinbi ca anun quini xëpuëxancë mapara axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa. ⁵Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bëná uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi ratúcancëxa.

⁶Ratutiabi ca cacëxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënu matásëxancë Jesús, Nazaretnu 'icë, a barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin racäënxancë ca is. ⁷Isiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë unicamaribi ësáquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.

⁸Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ratuti bërëruí quininuax chiquiti ca abáquiani cuancëxa. Cuanquin ca racuéquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa

(Jn. 20.11-18)

⁹Domingo nëtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena anua mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracëacëxa. ¹⁰Usai 'ia isiani ca masá nuitutia bëunan mëscúcë axa Jesús bë nicë unicama a cai cuancëxa. ¹¹Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncëxa.

Ami sináncë uni rabémia

Jesús chiquiracëa

(Lc. 24.13-35)

¹²Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabémi,

bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa.

¹³Usaía ami chiquiracëcëxun

isbianquian —Jesús cananuna isan

—quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën

—usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama

usaquian ñu 'anun ca

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérabi ca baísquiaxa quixun 'ë sinánti-sama tan.

¹⁵Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha tërécë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. ¹⁶Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. ¹⁷Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ësöquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën. ¹⁸Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan

(Lc. 24.50-53)

¹⁹Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi

'i, naínu cuancëxa. ²⁰Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha tērécë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun

bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonëmbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.